

диференціація у формуванні довгострокових цілей управління, підходів до ведення лісового господарства, збалансованого використання лісових ресурсів.

Більшість зарубіжних країн надає особливого значення плануванню використання земель лісогосподарського призначення, оскільки ця функція, по-перше, дає змогу визначити довго- та короткострокові цілі розвитку всієї галузі, по-друге, через неї здійснюється вплив громадськості на процес управління лісами. Використовується цілеспрямована податкова політика, щоб стимулювати лісовласників та інших суб'єктів лісогосподарської діяльності до раціонального та збалансованого використання земель лісогосподарського призначення відповідно до загальнодержавних стратегічних цілей.

Система управління землями лісогосподарського призначення в різних країнах побудована по-різному. Безперечно, для ефективного управління землями лісогосподарського призначення в нашій державі потрібно аналізувати як позитивний, так і негативний досвід інших країн. Адже навіть в деяких країнах Європейського Союзу землі лісогосподарського призначення перебувають на неналежному рівні, хоча лісистість у них значно вища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Толчанова З.О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду / З.О. Толчанова // Економіка України. — 2008. — № 7. — С. 103–107.
2. Леса и лесное хозяйство Польши / Л. Полякова, М. Попков, С. Кирилюк, С. Пивовар // WoodBusiness. — 2003. — № 2. — С. 22–25.
3. Дрова Украины / А. Воловецкая, А. Бобко, С. Шаренко, А. Савин // Бизнес. — 2005. — № 44. — С. 105–117.
4. Лісове господарство України: стратегія розвитку / За ред. акад. НАН України І.Р. Юхновського. Міжвідомча аналітично-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. — К., 2003. — С. 18–20.
5. Мельник В. Любов до Батьківщини через любов до лісу / В. Мельник // Урядовий кур'єр. — 2007. — № 151 (3564). — С. 18.
6. Леса и лесное хозяйство Словацкой республики / Л. Полякова, М. Попков, Н. Савущик, С. Пивовар // WoodBusiness. — 2002 (№ 4), 2003 (№ 1). — Р. 18–19.
7. Леса и лесной сектор Турции [Електронне джерело]. — Режим доступу: www.fmssc.ua
8. Панаит Н.М. Лесное хозяйство в условиях реформ / Н.М. Панаит // Лесное хозяйство. — 2001. — № 5. — С. 22–23.

УДК 332.362

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУВАННЯ ЗАКАРСТОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО ПОКУТТЯ

Б.Б. Заячківська

аспірант кафедри земельного кадастру

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Досліджено вплив природних та економічних умов Придністровського Покуття на розвиток карстових процесів (на прикладі Городенківського району Івано-Франківської області). Запропоновано еколого-економічне районування земельних ресурсів закарстованих територій.

Ключові слова: земельні ресурси, земельно-ресурсний потенціал, водні об'єкти, еколого-економічне районування, рівень розораності, лісистість, карстові процеси.

Карстуючі породи займають близько третини суші планети [5, с. 4]. Незважаючи на те, що карстові прояви суттєво ускладнюють господарську діяльність, однак території їх поширення, у зв'язку з дефіцитом вільних земель, інтенсивно освоюються. Тому необхідно розробляти заходи щодо раціонального використання та охорони земельних ресурсів закарстованих територій.

Теоретико-методологічні, методичні та прикладні еколого-економічні аспекти організації використання і охорони земельних ресурсів досліджено в наукових працях таких відомих вчених: С.Ю. Булигіна, І.К. Бистрякова, Д.І. Бабміндрі, Д.С. Добряка, Б.М. Данилишина, Й.М. Дороша, О.С. Дорош, П.Г. Казьмира, В.М. Кривога, А.Г. Мартина, Л.Я. Новаковського, А.М. Третьяка, О.Г. Тараріка, Ю.О. Тараріка,

Г.К. Лоїка, М.І. Лопирева, М.І. Ступеня, А.Я. Сох-
нича, О.П. Канаша, Г.А. Мазура, М.А. Хвесика,
О.І. Фурдичка, М.М. Федорова та ін.

Проте на додаткову увагу заслугове пи-
тання еколого-економічного районування з ме-
тою раціонального використання земельних
ресурсів закарстованих територій.

Тому в цій статті розглянуто вплив при-
родних умов Придністровського Покуття на
розвиток карстових процесів та подано еколо-
го-економічне районування земельних ресурсів
(на прикладі Городенківського району Івано-
Франківської області).

Еколого-економічне районування регіону
для раціонального використання його земель-
но-ресурсного потенціалу здійснено на підставі
зібраних даних про наявний стан земельних
ресурсів, його господарську освоєність і зако-
номірності перебігу карстових явищ.

Одним з ефективних методів вивчення
закономірностей і проблем територіальної ди-
ференціації взаємодії людини й природи, суспі-
льного розвитку чи інших явищ є зонування
(районування) [1, с. 10].

Законодавством передбачено, що для ра-
ціонального землекористування проводиться
природно-сільськогосподарське, еколого-еко-
номічне, протиерозійне та інші види районуван-
ня (зонування) земель, які включають: поділ
земель за цільовим призначенням з ураху-
ванням природних умов, агробіологічних ви-
мог сільськогосподарських культур, розвитку
господарської діяльності та пріоритету вимог
екологічної безпеки; установлення вимог щодо
раціонального використання земель відповід-
но до району (зони); визначення територій, що
потребують особливого захисту від антропоген-
ного впливу; встановлення в межах окремих
зон необхідних видів екологічних обмежень у
використанні земель або ґрунтів з урахуванням
їхніх геоморфологічних, природно-кліматич-
них, ґрунтових, протиерозійних та інших особ-
ливостей відповідно до екологічного району
(зони) [2, с. 66–67].

Еколого-економічне районування здійс-
нюють за ступенем перетворення природного
середовища внаслідок антропогенного впливу,
рівнем використання (залучення) природних
ресурсів, характеристикою природно-ресурс-
ного потенціалу, стійкістю природного сере-
довища до антропогенного навантаження,
рівнем цього навантаження, несприятливими
природно-антропогенними процесами та еко-
лого-економічною оцінкою території [4].

Еколого-економічне районування Придні-
стровського Покуття потрібно здійснювати, вра-
ховуючи його геоморфологічну особливість —
поширення карстових форм рельєфу. Під кар-

стом розуміється сукупність геологічних про-
цесів і створених ними явищ у земній корі та на
її поверхні, спричинені розчиненням гірських
порід і виражених в утворенні в земній корі
пустот, в руйнуванні і зміні структури і ста-
ну порід, в утворенні особливого характеру
циркуляції і режиму підземних вод, а також
характерного рельєфу місцевості і режиму
гідрографічної мережі [5, с. 7–8].

Основні закономірності поширення карсту
пов'язані з літологічним складом порід, про-
сторовим їх розповсюдженням та потужністю
покривних порід, ступенем і умовами водопр-
никності, умовами і взаємодією поверхневих і
підземних вод на породи, що карстуються, а
також з антропогенним чинником.

Наявність карстових процесів на території
Городенківського району в основному зумовле-
на такими природними умовами: рельєф тери-
торії району хвилястий із загальним похилом у
південно-східному напрямку (рис. 1); карстові
форми рельєфу пов'язані з неогеновими гіп-
сами і вапняками, покритими малопотужною
товщею лесовидних суглинків, представлені
воронками округлої форми; у місцях інтен-
сивного розвитку карстових процесів мало по-
верхневих водотоків, оскільки карстові воронки
поглинають поверхневий стік, переводячи його
в підземний (рис. 2).

Отже, розвиток карстових процесів зу-
мовлений наявністю гірських порід, що роз-
чиняються під впливом поверхневих та під-
земних вод. Тому для регулювання перебігу
карстових процесів необхідно забезпечувати
водний баланс.

Рослинність відіграє надзвичайно велику
протиерозійну роль, тому що вона регулює
водний режим ґрунту. Землі, покриті розви-
нутою і повноцінною рослинністю (лісом, при-
родним трав'яним покривом тощо), практич-
но не піддаються ерозійним процесам (рис. 3)
[3, с. 39].

За умовами формування та можливіс-
тю виникнення надзвичайних ситуацій (НС),
зумовлених розвитком карстових процесів за
даними ДП «Західукргеологія», на території
району визначено такі зони: значного ризику
розвитку карсту (>24 балів), ризику розвитку
карсту і пов'язаних з ним НС (16–24 балів), по-
тенційного ризику розвитку карсту (8–16 балів)
(рис. 4). Вони виділені відповідно до глибини
заягання карстових відкладів, потужності
та літологічного складу перекриваючих порід.
Виділяється відкритий карст (до 2 м), покритий
(перекритий осадовими незцементованими від-
кладами товщиною близько 2 м) та перекритий
(перекритий осадовими зцементованими від-
кладами товщиною 2 м).

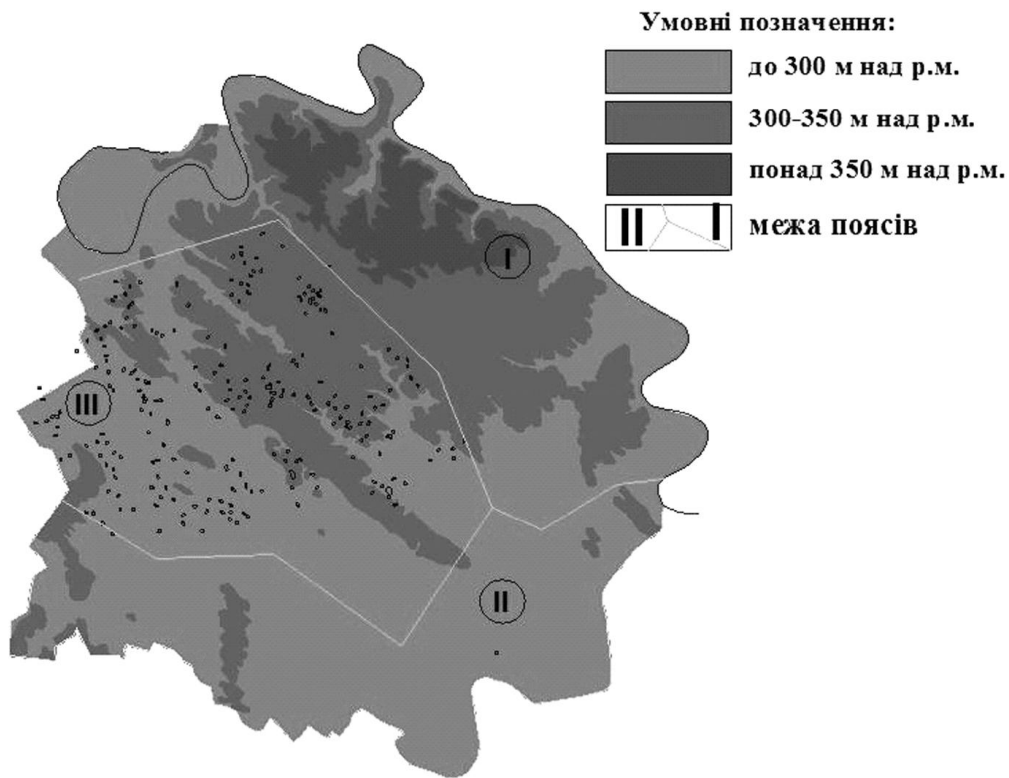

Рис. 1. Рельєф Городенківського району Івано-Франківської області

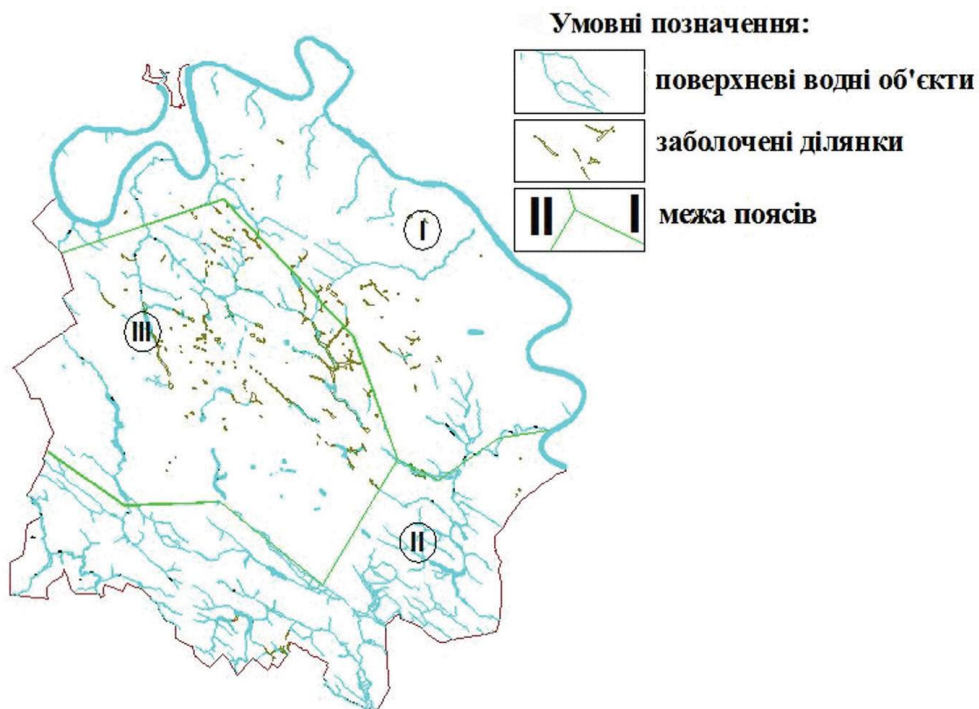

Рис. 2. Схема розміщення поверхневих водних об'єктів на території Городенківського району Івано-Франківської області

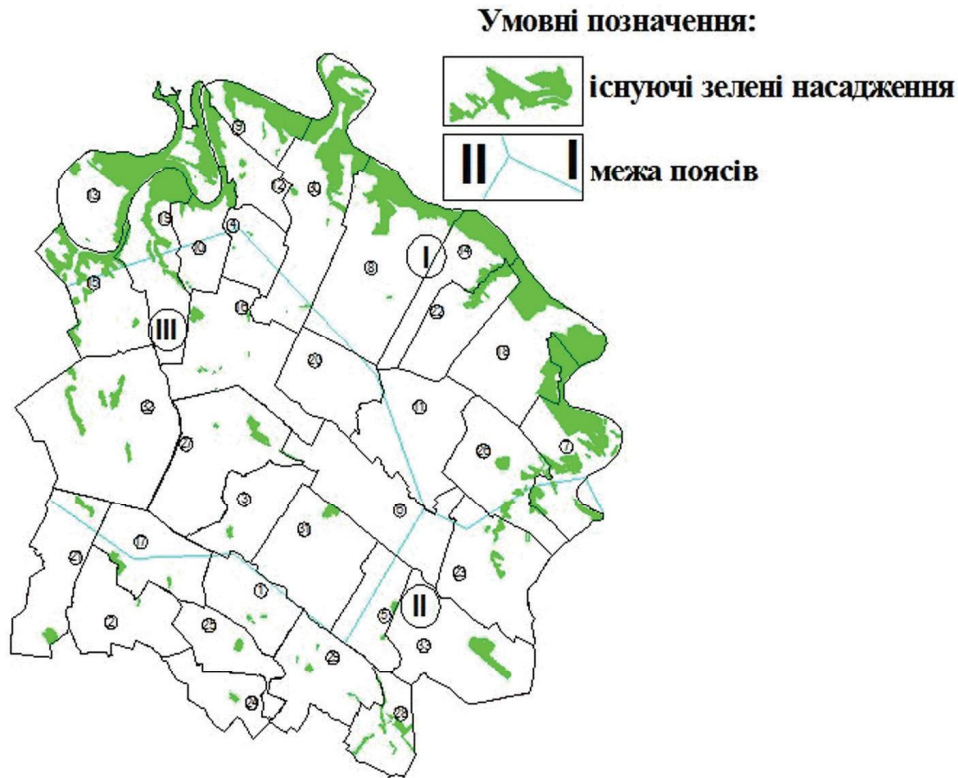

Рис. 3. Схема розміщення існуючих зелених насаджень на території Городенківського району Івано-Франківської області

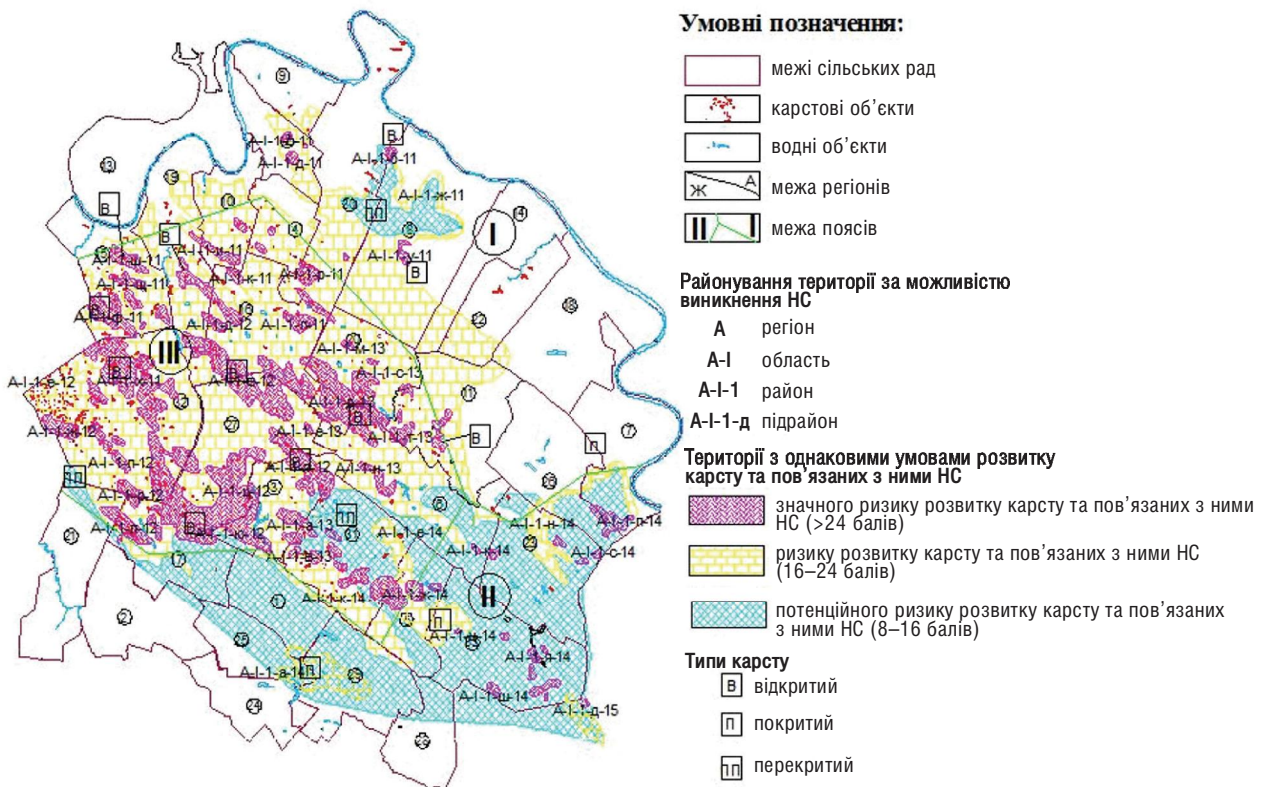

Рис. 4. Районування території Городенківського району Івано-Франківської області

Згідно з наявними природними умовами та земельними ресурсами, на території Городенківського району Івано-Франківської області можна виділити три пояси.

I пояс. Займає північну частину району. Розораність становить у середньому 50 %, лісистість — 20, водно-болотні угіддя — 4 %. На значній частині поясу наявний ризик розвитку карсту і пов'язаних з ним НС.

II пояс. Займає центральну частину району. Розораність у середньому 75 %, лісистість — 2, водно-болотні угіддя — 2 %. Існує значний ризик розвитку карсту і пов'язаних з ним НС.

III пояс. Займає південну частину району. Розораність у середньому 70 %, лісистість — 1, водно-болотні угіддя — 1,5 %. Територія потенційного ризику розвитку карсту і пов'язаних з ним НС.

ВИСНОВКИ

Враховуючи природні умови, наявні земельні ресурси, поширення карстових форм рельєфу і рівень господарської освоєності, здійснено еколого-економічне районування території Придністровського Покуття (на прикладі Городенківського району Івано-Франківської області). В результаті виділено три пояси з переважанням ризику розвитку карсту, значного ризику та потенційного ризику розвитку карсту і пов'язаних з ним надзвичайних

ситуацій. Враховуючи природні та антропогенні чинники, з метою забезпечення сталого землекористування в подальшому для кожного поясу необхідно розробити еколого-економічну модель раціонального використання земельно-ресурсного потенціалу закарстованих територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Купріяничук І.П.* Екологобезпечне використання сільськогосподарських земель на регіональному рівні: [монографія] / І.П. Купріяничук. — Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І.С., 2011. — 201 с.
2. *Дорош Й.М.* Еколого-економічні основи формування інституту обмежень та обтяжень при використанні земель / Й.М. Дорош. — Київ: ТОВ «ЦЗРУ», 2007. — 236 с.
3. *Лісові меліорації: [підручник] / О.І. Пилипенко, В.Ю. Юхновський, С.М. Дударець, В.М. Малюга; за ред. В.Ю. Юхновського.* — К.: Аграрна освіта, 2010. — 283 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель від 26 травня 2004 р. № 681 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до постанови: <http://zakon4.rada.gov.ua>
5. *Толмачев В.В.* Инженерно-строительное освоение закарстованных территорий / В.В. Толмачев, Г.М. Троицкий, В.П. Хоменко; под ред. Е.А. Сорочана. — М.: Стройиздат, 1986. — 176 с.

УДК 316.343.37+314:631

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА АГРОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Н.Б. Гнатів
аспірант

Інститут агроєкології і природокористування НААН

Розглянуто можливі чинники незадовільного агроєкологічного стану сільських територій. Обґрунтовано, що показники ґрунту, якості сільськогосподарської продукції та питної води з посиленням антропогенного навантаження на сільські території погіршилися. Зосереджено увагу на показниках соціально-економічного розвитку сільських територій. З'ясовано статистичні характеристики середньостатистичного сільського населеного пункту району. Намічено шляхи пошуку причинно-наслідкових зв'язків між соціально-економічним та агроєкологічним станом сільських територій. Визначено доцільність залучення до аналізу нормативно-правових чинників.

Ключові слова: *сільські території, соціально-економічні показники, агроєкологічний стан, сільськогосподарська продукція.*

Наслідком реформування агропромислового комплексу України стало посилення антропогенного навантаження на сільські території,

адже сільське населення у своїх підсобних господарствах почало виробляти більше половини продукції рослинництва та тваринництва [1].